

ВИЗНАЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВ В УМОВАХ ПОСТКРИЗОВОГО РОЗВИТКУ

Анотація. Узагальнено визначення оцінки фінансової стабільності банків. Наведена доцільність застосування модифікованого подання розмаху варіації для проведення оцінки фінансової стабільності банків. Запропоновано методичний підхід для проведення аналізу фінансової стабільності групи банків

Ключові слова: банк, стабільність, аналіз, векторна оцінка, розмах варіації.

Вступ. Стабільність функціонування фінансового ринку багато в чому визначається рівнем розвитку банківського сектору, складовою частиною якого є стабільне функціонування і банків, і банківської системи в цілому. Оскільки саме банки займають провідне місце у відтворювальній структурі економіки, розвитку її окремих сегментів. Реалії сьогодення свідчать, що саме відсутність стабільності у забезпеченні виконань перед вкладниками з боку банків та у наданні кредитних ресурсів гальмують протидію щодо подолання кризових явищ та піднесення економічного розвитку. Їх нестабільний фінансовий стан, з одного боку, і необхідність розширення інвестицій в економіку, з іншого боку, загострюють цю проблему, перетворюють її в одне з актуальних теоретичних і практичних питань національної економіки. Для вирішення цієї проблеми необхідно вдосконалити методичні підходи і практичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення оцінки та покращення стабільності функціонування банків. До цього зобов'язує посилення конкуренції у банківському бізнесі і тенденція до зниження стабільності вітчизняних банків. Таким чином, питання аналізу діяльності банків та визначення оцінки їх функціонування з погляду стабільного розвитку є досить актуальними і важливими.

Аналіз публікацій та обґрунтування мети дослідження. Практичні та прикладні аспекти визначення оцінок фінансової стабільності банків знайшли відображення в дослідженнях багатьох науковців: Г. М. Азаренкової [1, 2], О. І. Барановського [3], О. В. Васюренка [4], В. В. Глуценка [5], С.М. Дробишевського [7], М. Матовникова [6], П.В. Труніна [8] та інших. Напрацювання вчених показали складність поставленого питання, для вирішення якого необхідно враховувати цілу множину окремих положень. При цьому необхідно звернути увагу на те, що, існує ціла низка підходів щодо розкриття сутності фінансової стабільності банку [1], а відтак й саме поняття фінансової стабільності банку має окремі різновиди [1]. Таким чином, правомірним є застосування різних підходів для встановлення оцінок фінансової стабільності банків, наявність яких зможе надати можливості для більш ґрунтового прийняття виважених рішень.

При цьому, на наш погляд, важливою є побудова вектору оцінок фінансової стабільності банку, під яким слід розуміти сукупність оцінок фінансової стабільності розвитку банку в розрізі окремих рядів даних, які відповідають тим, або іншим показниками його діяльності. Далі необхідно здійснити узагальнення фінансової стабільності групи банків. Таке узагальнення може бути виконане як для показників, що узагальнюють діяльність цілої групи банків, так й з погляду побудови вектору оцінок фінансової стабільності окремих банків, які визначають їх певну групу, розкриття чого і слід обрати в якості головної мети даної роботи.

Результати. В якості методичної основи для розкриття відміченої мети роботи можна обрати методологію проведення статистичного аналізу. В першу чергу необхідно звернути увагу на різноманітні показники варіації часового ряду (яким і є ряд даних, що визначають показники діяльності банку). Але, наприклад, визначення середнього, середньоквадратичного або дисперсії ряду навряд чи буде доцільним при узагальненні фінансової стабільності банків. Оскільки вказані величини є занадто залежними від значень ряду, тому їх оцінка не може бути застосована для порівняльного аналізу фінансової стабільності банків. Тобто, на основі перелічених оцінок важко буде визначити порівняльну фінансову стабільність банків, бо, як відомо, умови функціонування, обсяги операцій та інше у банків може бути різним.

Недоцільним для досягнення визначеної мети буде і застосування розмаху варіації. Він розраховується як різниця між максимальними та мінімальним значенням досліджуваного ряду. Але ці значення необов'язково можуть знаходитися наприкінці та початку ряду, що буде суперечити узагальненню фінансової стабільності банків.

На нашу думку, більш придатним для узагальнення фінансової стабільності банків може бути модифіковане подання розмаху варіації ряду. Яку можна визначити як різницю між початковим та кінцевим значенням відповідного показника банківської діяльності впродовж досліджуваного інтервалу часу. Але застосування абсолютних значень модифікованого подання розмаху варіації унеможливує проведення об'єктивного порівняння між різними банками. Це пояснюється тим, що ряди, які значно відрізняються між собою за абсолютними даними, будуть мати й значні розриви в значеннях модифікованого подання розмаху варіації, навіть при однакових тенденціях досліджуваних рядів даних. Тому доцільно визначити не абсолютні значення розрахункових показників, а відносні. У якості такого показника доцільно використовувати відносний параметр модифікованого подання розмаху варіації:

$$RV = \frac{x_1 - x_k}{x_c}, \quad (1)$$

де RV – відносний параметр модифікованого подання розмаху варіації інтервалу, на якому визначається оцінка;

x_1 – початкове значення показника банківської діяльності на досліджуваному інтервалі;

x_k – кінцеве значення відповідного показника банківської діяльності на досліджуваному інтервалі;

x_c – середнє значення відповідного показника банківської діяльності на досліджуваному інтервалі.

При застосуванні вказаного показника зважуються дані щодо розкиду початкових та кінцевих значень відповідно до усереднених значень, які також відбивають динаміку змін в аналізованому ряді. Це дає можливість проводити порівняльну оцінку фінансової стабільності розвитку різних банків.

З урахуванням вище зазначеного, оцінку визначення фінансової стабільності банків можна представити наступним чином.

Спочатку узагальнюємо можливі стани стабільності банку:

– стабільний розвиток (фінансова стабільність банку, що визначається загальним зростанням обраного фінансового показника банківської діяльності в розрізі окремого напрямку такої діяльності);

– стабільне здійснення основних функцій (стабільне функціонування банку та

здійснення ним банківської діяльності);

– умовно-стабільне функціонування (функціонування в припустимих межах, або на граничній межі дозволених параметрів, функціонування під час дії жорстких обмежуючих правил здійснення основної діяльності, наприклад, в умовах тимчасової заборони із дострокового повернення депозитів) [1].

Це може бути узагальнено як з погляду абсолютного, так і відносного показника модифікованого подання розмаху варіації. У разі від'ємних значень як абсолютного, так і відносного показника модифікованого подання розмаху варіації визначаємо умовно-стабільне функціонування банку. При цьому чим меншим є значення відносного показника модифікованого подання розмаху варіації з погляду окремого банку, тим гіршою слід визначити порівняльну оцінку умовної стабільності такого банку. Якщо ми маємо позитивні значення як абсолютного, так і відносного показника модифікованого подання розмаху варіації, визначаємо стабільно позитивний розвиток банку. Чим більшим є значення відносного показника модифікованого подання розмаху варіації досліджуваного ряду даних з погляду окремого банку, тим кращою є його порівняльна оцінка стабільно позитивного розвитку. У разі ж визначення значень відносного показника модифікованого подання розмаху варіації досліджуваного ряду даних на рівні нулю, то говоримо про стабільне здійснення основних функцій банку.

Далі здійснюємо ранжування банків як за конкретними показниками їх діяльності для визначення найбільш впливових, так і з погляду окремих періодів функціонування обраної групи банків.

Отримана таким чином оцінка не є скалярною величиною, а є вектором скалярних оцінок, що дозволяє врахувати множину впливів з погляду узагальнення змістовності фінансової стабільності банків.

Аналізувати фінансову стабільність банків доцільно не лише у розрізі окремих інтервалів часу з погляду одного з обраних показників банківської діяльності, який визначає такий розвиток, а й для цілої множини показників банківської діяльності за певними інтервалами часу. Перейдемо до визначення такої векторної оцінки фінансової стабільності банків. Основний принцип побудови та визначення відповідної оцінки є таким же, що було наведено вище. Тобто, визначається множина узагальнень модифікованого подання розмаху варіації за формулою 1 з погляду окремих рядів даних, що характеризують відповідний різновид банківської діяльності для однакових інтервалів часу. Це подається в матричній формі, де визначаються максимальні значення отриманих значень модифікованого подання розмаху варіацій та узагальнюється значимість окремих банків та обраних показників банківської діяльності щодо визначення оцінки фінансової стабільності обраної групи банків.

Формалізація векторного подання оцінки фінансової стабільності банків дозволяє провести порівняльний аналіз груп банків, що визначається обраними показниками банківської діяльності за якими і визначається оцінка. Тобто, аналізується відстань множини точок з погляду окремих років до початку обраного фазового простору, що є інтегральним узагальненням поданої векторної оцінки. Найбільша з таких відстаней слугуватиме значенням більш стабільного розвитку групи банків у їх динаміці.

Підхід щодо визначення фінансової стабільності банків можна представити наступним чином:

1. обчислюються абсолютні або відносні значення модифікованого подання розмаху варіації досліджуваного ряду даних, значення якого є показниками, що відображають обрану діяльність банку, та визначаються основні різновиди фінансової стабільності банків;

2. на підставі відносних значень модифікованого подання розмаху варіації досліджуваного ряду даних з погляду множини обраних показників банківської

діяльності в розрізі окремих періодів дослідження таких показників будується їх матричне подання;

3. визначаються максимальні значення обчислених показників для узагальнення найбільш значимих показників банківської діяльності та банків щодо впливу на фінансову стабільність обраної групи банків на досліджуваному періоді часу;

4. узагальнюється векторне подання оцінки фінансової стабільності обраної групи банків з погляду впливу на такий розвиток окремих різновидів банківської діяльності;

5. обчислюється інтегральне узагальнення векторного подання оцінки фінансової стабільності обраної групи банків за підсумками обраного періоду часу;

6. аналізуються окремі узагальнення векторного подання оцінки фінансової стабільності обраної групи банків та його інтегральне визначення.

Елементи запропонованого вище підходу також можна покласти в основу визначення найбільш значимих та вагомих різновидів діяльності банків щодо їх більш ґрунтовного розгляду з погляду окремого банку.

З метою впровадження визначення найбільш значимого різновиду банківської діяльності з погляду узагальнення фінансової стабільності банку на основі врахування показників відповідної діяльності необхідно:

– обчислити відносні значення модифікованого подання розмаху варіації досліджуваного ряду даних з погляду множини обраних показників банківської діяльності в розрізі окремих періодів дослідження та побудувати їх матричне подання;

– визначити максимальні значення обчислених показників для узагальнення найбільш значимих показників банківської діяльності на досліджуваному періоді часу;

– обрати найбільш значимий показник для проведення подальшого аналізу.

Застосування розглянутого підходу буде доцільним у випадку необхідності обрання конкретного банку щодо його більш ґрунтовного розгляду. Насамперед, доцільність цього пов'язана із визначенням проблемних банків, або, навпаки, так званих банків-еталонів, за якими може бути визначена оцінка фінансової стабільності банків за аналогією. Інакше кажучи, оцінка за аналогією – це оцінка з погляду досягнення результатів деякого банку, як правило, найбільш успішного по групі банків або в регіоні тощо.

Висновки. Таким чином, розглянуті вище рекомендації щодо визначення фінансової стабільності групи банків на основі узагальнення модифікованого подання розмаху варіації досліджуваних показників банківської діяльності, векторного подання оцінки фінансової стабільності банків, її інтегрального узагальнення та запропонованих підходів щодо визначення такої оцінки, можна вважати основою інструментарію для аналізу стабільності як окремих банків, так і групи банків. Подані рекомендації дозволяють проводити аналіз фінансової стабільності банків виключно на підставі врахування такої діяльності з погляду окремих банків, що споріднює проведення зазначеного аналізу в цілому.

Література

1. Азаренкова Г. М. Фінансова стабільність розвитку банків: аналіз та перспективи: монографія / Г. М. Азаренкова, О.Г. Головка, В.В. Смирнов. – К. : УБС НБУ, 2011. – 191 с.

2. Азаренкова Г.М. Менеджмент фінансових потоків економічних агентів. / Г. М. Азаренкова – Київ: УБС НБУ, 2009. – 336 с.

3. Барановський О. І. Стійкість банківської системи України / О. І. Барановський // Фінанси України. – 2007. – № 9. – С. 75–87.

4. Васюренко О. Організація управління стійким розвитком банківської установи /

Васюренко О., Погореленко Н. // Вісник НБУ. – 2006. – № 6. – С. 22–24.

5.Глущенко В. В. Ліквідність, платоспроможність та фінансова безпека комерційного банку / В. В. Глущенко, М. М. Перешибкін, В. С Серба. – Х.: ХНУ им. В.Н. Кармазина, 2004. – 196 с.

6.Матовников М. Функционирование банковской системы России в условиях макроэкономической нестабильности / М. Матовников. – М.: Институт экономических проблем переходного периода, 2000. – 177 с.

7.Некоторые подходы к разработке системы индикаторов мониторинга финансовой стабильности / рук. авт. коллектива С. М. Дробышевский – М.: ИЭПП, 2006. – 305 с.

8.Трунин П. В. Мониторинг финансовой стабильности в развивающихся экономиках (на примере России) / П. В. Трунин, М. В. Каменских. – М.: ИЭПП, 2007. – 106 с.

Summary. The determination of estimation of financial bank stability is generalized. The essence of use of modified presentation of variation scope is resulted for conducting an estimation of financial bank stability. A methodical approach for analyze of financial stability group of banks.

Keywords: bank, stability, analysis, vector estimation, scope of variation.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2012